

Vysoké učení technické v Brně

Fakulta výtvarných umění

HABILITAČNÍ PRÁCE

Obor Výtvarná tvorba

Club of Opportunities

MgA. Jakub Jansa

2024

Úvod

Práce “Club of Opportunities” rozvíjí teorie a postřehy o společenské hierarchii prostřednictvím prekarizované zeleniny a privilegovaného avokáda. Každá z doposud osmi epizod Klubu (tj. výstav) přináší nové postavy a dějové zvraty. Každá výstava vytváří situace, které se pohybují na pomezí reality a fikce, kde je příběh postupně odhalován prostřednictvím videa, objektů a performance. Klub tematizuje současné společenské problémy (třídních a kulturních vztahů) například - problém s celerovou ontologií, černou magií, humorem, ztrátou vize budoucnosti a zejména se zakořeněním.

(01) Club of Opportunities S1, Jakub Jansa, Instalace. pohled, PAF Pioneer Works NY, detail videa "April showers bring May flowers (Ep.2)", "My name is Red Herring (Ep.3)"

Jednotlivé díly vznikaly od roku 2017 do současnosti pro výstavy v CAAC ve Štrasburku, 34. Bienále v Ljubljani, PAF Pioneer Works v New Yorku, Národní galerii v Praze nebo pro cenu Cenu Jindřicha Chalupického 2021. A v nedávné době na první souborné výstavě - v GHMP v Domě U Kamenného zvonu, kde předkládají komplexní příběh. Návštěvník tak místo sledování Netflixu navštíví galerii. Jedná se o soubor několika videoinstalací s performativními prvky, stylizovaný vizuální jazyk s humorem, současnou levicovou teorií, zkoumáním politických strategií na sociálních sítích, ale také s komikou, absurditou a hravostí. Nejnovější, osmá epizoda vznikla pro výstavu *Květinová unie*, pořádanou Národní galerií Praha u příležitosti českého předsednictví v Radě Evropské unie 2022.

“Série filmů a instalací *Club of Opportunities* vytváří s jejími hlavními postavami, celeristou a Vědmou jakýsi kontejner. Ten do sebe pojímá dle okolností alter ego i dekonstrukci role svého tvůrce, kritickou institucionální reflexi vlastních prekarizovaných podmínek vzniku a aktuální společenskou satiru všeobecné komercializace příběhů. Struktura epizod zároveň vytváří vymezení problému, který si Jakub Jansa zadal a který mu umožňuje umělecky operovat, provádět kreativní atletiku,

propadat se do autodestruktivních sebedonucovacích tunelů, a tedy se poznávat i dekonstruovat a zároveň unikat před něčím, čemu poznáním uniknout nelze.”¹

Tento druh práce mi umožnil definovat i pedagogický přístup a témata, která jako učitel rozvíjím. Zabývám se hledáním možností udržitelné umělecké praxe. Stejně jako moje umělecká práce, i pedagogický přístup reaguje na proměnlivé vstupní možnosti, jako jsou například omezené materiální a časové podmínky. Důležitým tématem je pro také internacionalizace studentů a jejich připravenost

zapojit se svou prací do mezinárodního diskurzu.

(02) Jakub Jansa, pohled do výstavy The Garden Of Problems, Dům u kamenného zvonu, video Ep. 8, Opening Ceremony

¹ Michal Novotný, “Touha po příbězích ujistění a naděje”, The Garden of Problems, 6-14

Výchozí body projektu:

Klub začal jako volná improvizace a asociační hra. Zrodila se z určité ekonomické a časové tísně. Rozpočet na nultý díl (v pražské galerii Berlínský Model) byl asi 400 Kč a mě zajímalo, co se mi podaří vymyslet do začátku vernisáže. Tak se zrodil příběh celeru. Dal se koupit ve vedlejším obchodě, byl ho plný regál a rozhodně nebyl drahý.

“Na úplném začátku byl miniaturní rozpočet na novou realizaci, za nějž Jansa nakoupil deset bulv celeru a zavolał teoretiku Kamilu Nábělkovi, jestli neví, jak s nimi kreativně naložit. Výstřední myslitel Nábělek začal okamžitě rozvíjet teorii celeristické ontologie a mluvit o hierarchiích vegesociety. Na úplném dně této hierarchie se nachází právě nevábný a opomíjený celer. Jako jeho naprostý protiklad zde pak funguje obdivované a opěvované avokádo.”²

(03) Club of Opportunities - Přednáška “Ontologie Celeru”, Kamil Nábělek, Bowling Club, Hunt Kastner, 2017

² Jan Bělíček, “Když se celer rozhodne prorazit skleněný strop”, GHMP Qartal 1/2024

Postavy

(04) Postava Celeristy a Avokáda na přebalu knihy Garden of Problems

Celer:

Celer. Antioxidanty, fytonutrienty, pětadvacet protizánětlivých látek. Ale stále jen něco, co se muselo sníst.

Celerista:

Ve středu vyprávění postava jménem Red Herring: hybrid člověka a celeru. Bouří se proti původu, který ho zrodil, takže se bouří proti Vědmě. Zjišťuje, že mytologie je pouhým vyprávěním. Tím, že nad tímto vyprávěním převezme kontrolu, je schopen ho nasměrovat jiným směrem. Ze svého bezpečného místa uvnitř mýtu tak vstupuje na bitevní pole a zápasí na politické úrovni. Individualizuje se a stává se dark side influencerem.

“tak trochu outsider vegesociety. Celerista je postavou, která startuje z úplného dna a my sledujeme jeho vnitřní vývoj, který v mnoha ohledech kopíruje důležité společenské debaty z posledních několika let.

(05) Postava Celeristy a jeho svědomí v páté epizodě “Keeping in Line”

Celeristova krajně-pravicová naštvanost do velké míry vychází z jeho společenského postavení. Jak se o něj začínají více zajímat jiní, mění se také jeho aspirace. Najednou touží po obdivu a slávě.

Poprvé začíná pokukovat po vyšší, avokádové třídě bytostí vegesociety a chce do těchto vyšších pater proniknout.

Ještě v roce 2018 v páté epizodě nazvané *Keeping in Line* dochází ke konfrontaci Celeristy s vlastním svědomím. Svědomí mu nejdřív nenápadně a pak důrazněji připomíná, že o svou skutečnou identitu postupně přichází a snaží se být něčím, čím rozhodně není. Jejich vzájemná interakce je svižná, komická, vizuálně přitažlivá, ale zároveň obsahuje hlubší sdělení týkající se otázek autenticity nebo společenské mobility.”³

³ Jan Bělíček, “Když se celer rozhodne prorazit skleněný strop”, GHMP Qartal 1/2024

(06) Postava Celeristy a Vědmy, sedmá epizoda “Shame to Pride”

Pro každou epizodu a vývoj hlavních postav je vždy důležitý kontext samotné výstavy (galerie či výstavní události). V 7. epizodě – *Shame to Pride*, která vznikla v rámci Ceny Jindřicha Chalupického, se etablovala postava celeristy (Red Herringa), který byl pozván do vyšších kruhů mezi avokáda. Na jejím základě celerista řešil svůj třídní a společenský coming out. Musel si ujasnit, kam vlastně patří, a dospěl k závěru, že musí založit hnutí třídních a sociálních přeběhlíků. To mu přineslo nečekaný kulturní a sociální kapitál. Stal se sezónní zeleninou, která nahradila dýňové latté Oprah Winfreyové novou příchutí celeru.

“Tato epizoda asi nejzřetelněji navázala na některá témata klíčová pro současné umění, a to především otázky původu, společenské příslušnosti a hledání vlastní identity a autenticity ve světě, který sice po efektu autenticity baží, ale zároveň také neustále rozevírá nůžky mezi skutečností a fikcí, sebedesignem a čistou lží.”⁴

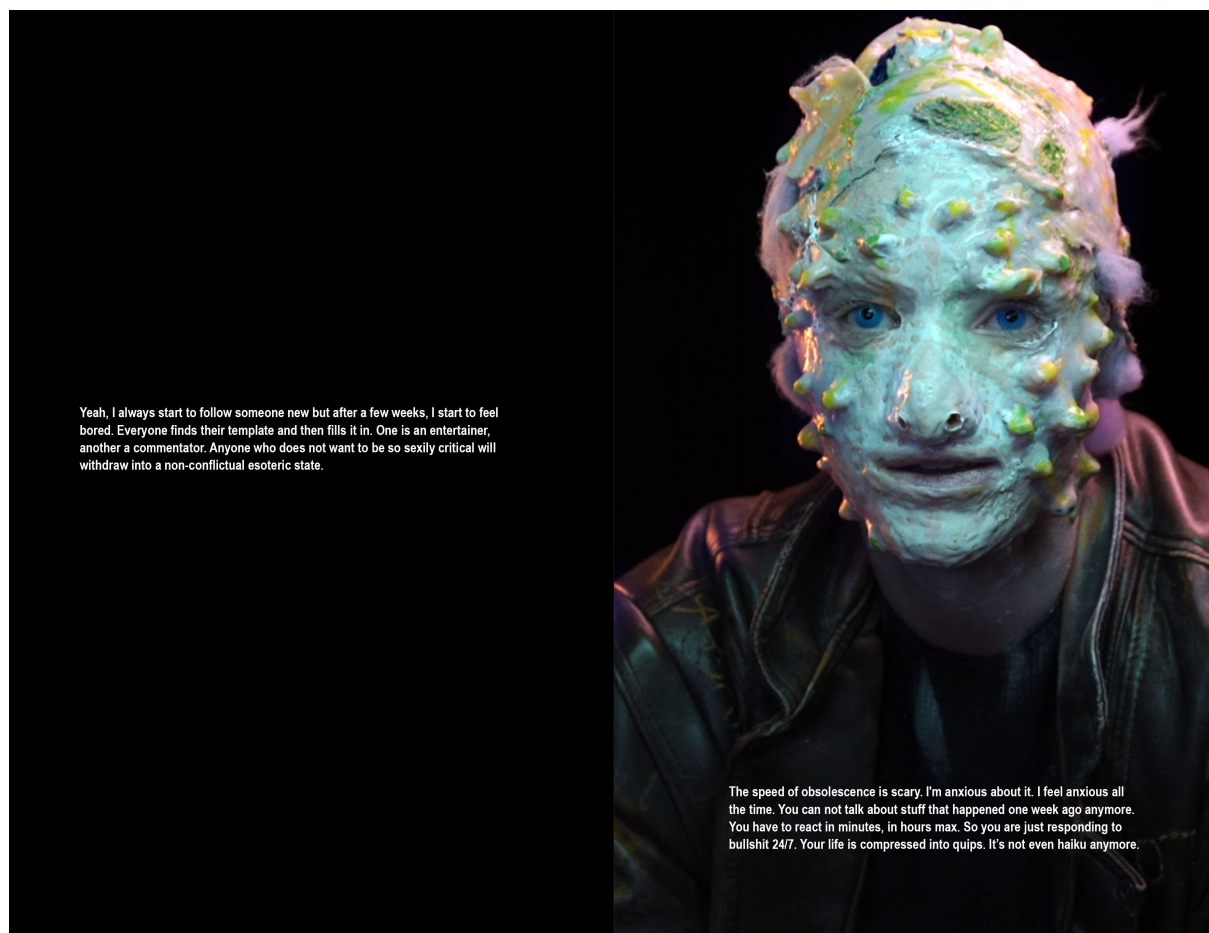
⁴ Jan Bělíček, “Když se celer rozhodne prorazit skleněný strop”, GHMP Qartal 1/2024

Vědma:

Sledujeme postavu Vědmy, která nemá žádnou vizi budoucnosti, cítí se úzkostně a hledá způsob, jak se aktivněji podílet na utváření okolního světa i sebe sama. Jsme svědky toho, jak se vědma dotýká každého celeru a tetováním jim přiděluje společensky prospěšné funkce. Forma zpovědního interview je doplněna

o emotivní, hudbou podbarvené prostřihy, kdy Vědma tetuje celer názvy různých pozitivně vnímaných povolání nebo spíše funkcí či osudů. V jádru díla je opět dekonstrukce vyprávění příběhů ve vztahu k očekávané volbě rolí a s nimi souvisejících očekávaných scénářů.

“Pro Jakuba Jansu tato postava částečně reprezentuje krizi liberalismu a liberální demokracie. Vědma byla dříve někým, kdo se přirozeně orientoval ve společnosti a dokázal poměrně bez námahy odhadnout, co přinese blízka budoucnost. Teď ale tápe a má pocit, že současnému světu přestává rozumět.”⁵

(08) Postava Vědmy ve druhé epizodě “April Showers Bring May Flowers”

⁵ Jan Bělíček, “Když se celer rozhodne prorazit skleněný strop”, GHMP Qartal 1/2024

(09) Postava Celeristy a Avokád, sedmá epizoda “Shame to Pride”

Avokádo:

Avokádo, člen vegesociety třídy A.

Vypravěč:

Hlavním vypravěčem příběhu je Kamil Nábělek, excentrický filozof, který se osobně objevuje na výstavách *Klubu*.

Kamil Nábělek má ale v celé práci i další roli. Společně se scházíme mezi jednotlivými epizodami a snažíme se analyzovat motivace postav – jak se vypořádaly s problémy, které jim nový díl přinesl, jak na novou situaci reagovaly. Příběh se snaží pojmenovat sám sebe, jsme uvnitř projektu, ale snažíme se od něj získat odstup.

Epizody a instalační řešení

Klub odkazuje k formátu televizního seriálu, jen s rozdílem, že místo Netflixu musí divák navštívit galerii. Scénář není vytvořený pro celou sérii dopředu, ale vzniká díl za dílem. Výsledný příběh není vyprávěn lineárně pouze prostřednictvím videa, ale je zprostředkován skrze živou performance, objekty a prostředí výstavy. Objekty a prostředí výstav je vytvářeno z materiálů, které sloužili na výrobu scén z filmové a televizní produkce.

(10) Pohled do výstavy CJCH 2021, sedmá epizoda "Shame to Pride", Moravská Galerie v Brně

První epizoda nabídla různé scénáře, se kterými bylo možné interagovat. Nejprve přednášku Kamila Nábělka o ontologii celeru, která tuto zeleninu přivedla do centra nového vyprávění. Za druhé stylizovaný hlas audio průvodce proměnil návštěvníky v performery a zároveň je vybídl, aby si sami představili nové možnosti. Zatřetí zazněla živá klavírní barokní interpretace písně *We Found Love in a Hopeless Place* od Rihanny.

"Fluxu podobné performanci v prostoru obskurního bowling baru na pražském Žižkově (2017). Nábělek zde nad kulečnickým stolem s celery přednesl přednášku o ontologii této zeleniny. Nahráný hlas posléze upozorňoval návštěvníky na přítomnost placených performerů, kteří napodobují jejich pohyby, aby nakonec Michal Šupák zahrál barokní interpretaci Rihannina hitu *We Found Love in a*

(11, 12) Pohled do instalace, první epizoda "Bowling Bar", Žizkov 2017

Hopeless Place. Temné prostory baru doplňovaly sofistikované a postinternetově fotogenické instalace s celery, včetně celé řady dalších detailů, které na místě možná již byly před instalací samotnou.”⁶

V prvním díle bylo také přímo počítáno s tím že prostor bowlingového baru navštíví několik kurátorů a kritiků, kteří z mého pohledu svou interpretací dokážou obyčejné věci povýšit na jedinečné. Jsou

⁶ Michal Novotný, "Touha po příbězích ujistění a naděje", *The Garden of Problems*, 6-14

vlastně také průvodci metamorfózou. Jejich mozky jsou vycvičené k sofistikovanému a kritickému přemýšlení o materiálnosti, tvaru, kontextu, významu atd. Instaloval jsem tedy různé nalezené předměty do prostoru, u nichž nebylo jasné, zda se již nacházejí v prostoru bowlingového baru, nebo

zda jsou vědomou uměleckou intervencí. Jednoduše řečeno, každý trénovaný mozek se na mých výstavách stává performerem. Teď vážně, hrana nejednoznačnosti toho, co je, nebo není umění a kdo o tom rozhoduje, mi obecně přijde zajímavá.

Prostor výstav má svou skrytou dramaturgii. Diváka vede, postupně předkládá informace. Ten si při jeho procházení skládá svůj vlastní příběh. Například ve třetí epizodě *Klubu* s názvem *My Name Is Red Herring* jsem pracoval s objekty, které vypadaly jako prázdné regály obchodu s elektronikou. Fotograf Galerie se navíc nacházela v bývalém obchodě, většina diváků na vernisáži nevěděla, kam to vlastně vstupuje. To mělo svůj praktický význam, protože hrdina epizody, celerista Red Herring, prodával ve sklepech svou prázdnou ideologii ve formě videotutorialu.

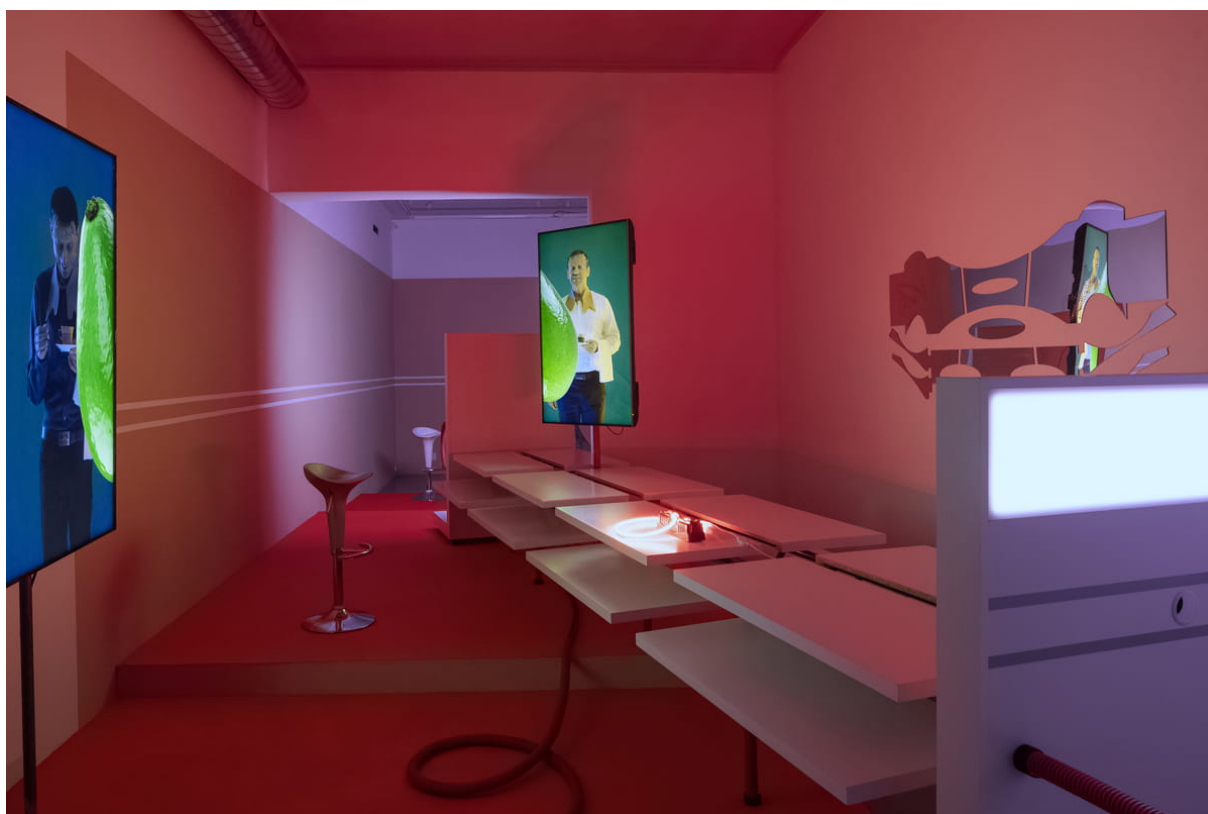
“Epizoda 3: Vstupuješ přímo z ulice. Jakmile za tebou zapadnou dveře, znejistíš. Nebyl to přece jen ten vchod nalevo? Až na malou, nízko položenou obrazovku je celá místnost zaplněná úhlednými regály vyzařujícími bílé tlumené světlo. Jejich povrch působí hladce, sterilně. Možná takhle by na stanici ve Vesmírné Odyssei vypadal koloniál. Opatrně procházíš mezi nimi a rozhlížíš se kolem. Za jednou z bílých konstrukcí se ti konečně odhalí temně zející vchod do podzemí. Právě odtud se line hlas, který dosud plnil uličky mezi regály. Když se odhodláš k sestupu, světlo se s každým schodem postupně ztrácí, dokud nezůstaneš stát ve tmě – tváří v tvář velkému obličejí na plátně.”⁷

(13) Pohled do instalace, třetí epizoda “My name is Red Herring”, Fotograf Gallery, Praha, 2018

⁷ Noemi Purkrábková, “Ontologie youtubového playlistu: Kinestetická pole současného audiovizuálního umění”, GHMP, Myslet Filmem, 54

“Komplexní tvarování spojitého prostoru je navíc často umožněno precizní synchronizací, s níž Jansa pracuje. Vidět jsme ji mohli i v sedmé epizodě s názvem *Shame to Pride*, která vznikla pro laureátskou výstavu Ceny Jindřicha Chalupeckého. Instalace, sestávající ze tří synchronizovaných obrazových ploch, byla časově i prostorově rozdělena na dva celky, přičemž jeden z nich nás uváděl do prostoru tak, jako bychom seděli přímo za stolem, kolem něž se situace odehrává. Obě k sobě lehce namířené obrazovky v první části tak rozšiřovaly „plochý“ reprezentační prostor displeje a nutily nás pocítit vlastní přítomnost v kolem se rozprostírajícím obraze. V druhé části instalace byl pak dojem otevřeného pole obrazu opět umocněn skrze zrcadlové plochy, s jejichž pomocí obraz v různých úhlech přetékal z jasně vymezeného místa. Synchronizace obou částí pomocí odpočtu navíc umožňovalo každou z nich navštívit ve vhodnou chvíli a učinit tak interaktivnějším a více vědomým i samotný pohyb po galerii.”⁸

(13) Pohled do instalace, pátá epizoda “Keeping in line”, NoD Gallery, Praha, 2018

⁸ Noemi Purkrábková, “Ontologie youtubového playlistu: Kinestetická pole současného audiovizuálního umění”, GHMP, Myslet Filmem, 54

(14, 15) Pohled do instalace, osmá epizoda "Opening Ceremony", Národní Galerie Praha, 2023

Výjimkou v celé sérii, tedy dílém, které nevypráví příběh skrze prostor galerie, je 8. epizoda s názvem *Opening Ceremony*, která byla natočena jako krátký film hlavně proto, aby mohla být prezentována na internetu. Nadpřirozená postava Vědmy, která již není schopna předvídat budoucnost, přebírá režii nad druhou částí programu a formou eko-sexuálního slavnostního rituálu aktivizuje dekorativní květiny. Vědma ukazuje rostlinám, že když dají pestíky a kalichy dohromady, mohou oslovit veřejnost a měnit chod věcí. Tak doufejme, že se jí schopnost vidět do budoucnosti opět vrátí.